

HEMŞİRELERİN BİLGİSAYAR KULLANIMLARINA YÖNELİK TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Havva Kaçan SOFTA¹, Funda AKDURAN²,

Erhan AKYAZI³

ÖZET

Bu çalışma, hemşirelerin bilgisayar kullanımlarını değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı nitelikte olan bu çalışma, 3 hastanede çalışan ve çalışmaya katılmaya gönüllü hemşireler (n:160) ile yapılmıştır. Araştırmada Zayim ve arkadaşlarının hemşirelerin bilgisayar kullanımına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada kullandıkları ölçekten yararlanılmıştır (1).Araştırmaya katılan hemşirelerin % 37,5'i özel hastane, % 62,5'i devlet hastanesinde çalışmaktadır. Hemşirelerin günlük bilgisayar kullanma süresi ile eğitim düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Araştırmaya katılan hemşirelerin meslekte bilgisayar kullanımına yönelik tutum puan ortalamaları kurum değişkenine göre farklı bulunmuştur ve bu fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Hemşirelerin meslekte bilgisayar kullanımına yönelik tutumları incelendiğinde en yüksek; %60 hemşirenin “Hemşirelik uygulamalarında ve değerlendirilmelerinde bilişim teknolojilerinin kullanılması gereklidir” ve %59 hemşirenin “Bilişim sistemindeki ilerlemeler hemşireye yeni roller kazandırmıştır” tutumuna “katılıyorum” yanıtını vermesi hemşirelerin bilgisayar ve bilişim teknolojilerine uyumlarının sevindirici düzeyde olduğunu göstermiştir. Hemşirelerin sağlık bakımı sisteminde bilgisayardan yararlanmaları için bilgisayar kullanımı ve eğitimi konusunda desteklenmesi gerekmektedir.

Anahtar Sözcükler: Hemşirelik, Bilgisayar, Bilgisayar Kullanımı.

---

*Bu çalışma,11-13 Ekim 2012 tarihlerinde Ankara Fatih Üniversitesinde düzenlenen 1.Ulusal Uluslararası Hemşirelikte YeniliklerKongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur

¹Öğr. Gör.,Kastamonu Üniversitesi

²Araş.Gör.,Sakarya Üniversitesi

³Doç. Dr.,Marmara Üniversitesi

İletişim/ Corresponding Author: Havva KAÇAN SOFTA

Tel: 03662804133 e-posta:kacanbe@hotmail.com

Geliş Tarihi/Received : 02.11.2013

Kabul Tarihi/ Accepted: 28.04.2014

THE EVALUATION OF THE ATTITUDES DIRECTED TO THE COMPUTER USAGE OF NURSES

ABSTRACT

This study, which has defining characteristics, was fulfilled with the nurses (n: 160) working in 3 Hospital, and volunteer to participate the study. Research Zayim et al in his study in order to determine their views on the use of computers used by nurses to the scale used (1). 37.5% of the nurses, who participated the study, work in private hospital; 62.5% of them work in public hospital. A significant relation between the daily computer usage of the nurses and their education level was revealed. The attitude point average directed to the computer usage at work of the nurses, who participated the study, was detected different considering institution variables and this difference is meaningful in terms of statistical. When examined the attitudes directed to the computer usage at work of the participant nurses; seeing at the top rate: 60% of the nurses gave the answer “The information and communication technology is necessary for the nursing practices and evaluations” and 59% of them gave the answer “I agree with the idea: The development in information system gained the nurses new roles” – shows that the coherence of the nurses with the computer and information technology is at a gladsome level. Nurses should be reinforced about computer usage and training to take advantage of computers on health care system.

KeyWords: Nursing, Computer, Computer Usage.

GİRİŞ

Son yıllarda, bilgisayar ve bilişim teknolojilerinin gelişimi ile sağlık mesleklerinde ve özellikle profesyonel bir meslek olan hemşirelikte önemli değişiklikler ve gelişmeler yaşanmaktadır. Bilgisayar ve bilgisayar denetimli sistemler, çağdaş tıpta, tanı ve tedaviye olağanüstü boyutlar getirmekte, büyük kolaylıklar sağlayıp, sağlık bakım sunumuna hız vermekte, maliyeti azaltarak, sağlıklı/hasta bireyle ilgili verileri kısa sürede elde etmeyi sağlamaktadır. Bunun yanında karmaşık ve birbirine çok yakın birçok vakanın hızlı, güvenli ve doğru olarak yorumlanabilmesine imkân sunmaktadır (2,3,4,5). Bilişim teknolojileri, hemşirelik verilerinin ve bilgi birikiminin yayınlanmasını, paylaşılmasını ve bilgiye ulaşmayı kolaylaştırmakta, klinik karar verme aşamalarında hemşirelere destekler sağlamaktadır. Ayrıca bilişim teknolojileri hemşirelerin diğer sağlık profesyonelleri ile olan çalışmalarını destekleyip enformasyon paylaşımını hızlandırarak bakımın nasıl sunulacağını belirlemektedir (3,6).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin tüm profesyonel mesleklerde olduğu gibi hemşirelikte de doğru ve etkin kullanımı büyük önem taşımaktadır. Hemşirelik kuruluşları teknolojiyi, hemşirelik uygulamalarının temel yapı taşı olarak kabul etmekte ve teknolojiyi etkili olarak kullanabilme, bilgi, beceri ve tutuma sahip olmayı hemşirelikte aranan bir nitelik olarak vurgulamaktadır. Nitekim İngiltere Ulusal Sağlık Hizmeti Bilgi Merkezi kendi bünyesinde çalışan tüm hemşireler için temel yeterlilik olarak, Avrupa Bilgisayar Kullanım Lisansı aranmasını önermektedir (7,8,9). Sağlık hizmetleri gün geçtikçe karmaşıklaşmakta ve bilgisayara bağlı hale gelmektedir. Her yıl hastalar için toplanan ve depolanan tıbbi veri miktarı büyük bir hızla artmakta ve katlanarak büyümektedir. Bu verilere yeniden ulaşma, kullanma ve işleme bir yandan giderek daha zor bir hale gelirken bir yandan da bu gereksinim daha fazla önem kazanmaktadır. Bunun bir sonucu olarak bilgi işleme yöntemlerinin sistematik uygulanmasına; karmaşık sorunları çözecek kurumlara ve tekniklere; bilgisayar ve bilgi teknolojilerinin kullanımına büyük bir gereksinim ve talep doğmaktadır (10). Sağlık teknolojisini kullananların %80'i hemşirelerdir. Hastadan veriyi toplayan, topladığı veriyi elektronik sağlık kayıtlarına aktaran hemşireler hastaya doğrudan bakım veren, ihtiyaçlarını belirleyen, nerede, ne zaman, hangi malzemenin kullanılacağına karar veren en büyük sağlık ekibi grubu ve bilgisayar ortamına uyarlanmış sistemin birincil kullanıcılarıdır. Bu sebeplerden dolayı günümüzde profesyonel sağlık bakımı için bilgi teknolojilerini kullanarak kanıta dayalı karar verebilen hemşirelere ihtiyaç duyulmaktadır. Yeni yetişen hemşirelerin

bilgi teknolojilerine ilişkin bilgi, beceri ve eleştirel düşünme yeteneğine sahip olmaları, hemşirelik ve bilişim yeterliliklerini entegre edebilmeleri beklenmektedir (3,5,6,10,11,) Bunun için, hemşirelerin bilgisayar kullanımıyla ilgili bilgi, beceri ve görüşlerini analiz eden çalışmalara gereksinim vardır. Bu çalışma, bu gereksinime yanıt vermek amacıyla planlanmıştır.

Ülkemizde hemşirelerin, bilgisayar kullanımlarının değerlendirilmesi, bilişim teknolojilerini kullanma, bunun yararlarını hasta bakımına yansıtma düzeyleri ve bunu etkileyen faktörler konusunda yapılan çalışmalar sınırlıdır. Hemşirelerin bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmasının geliştirilmesi hakkında yapılacak araştırmalar, sağlık bakım sunumuna hız kazandırarak, sağlıklı/hasta bireye bakım uygulamalarına destek olacaktır. Bu gereksinimlerden yola çıkarak gerçekleştirilen bu çalışma, hemşirelerin bilgisayar kullanımlarına yönelik tutumlarının değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Çalışma, konu ile ilgili yapılacak yeni çalışmalara katkı sağlayacaktır.

MATERYAL VE METOT

Hemşirelerin bilgisayar kullanımlarına yönelik tutumlarının değerlendirmek amacıyla yapılan bu araştırma tanımlayıcı nitelikte bir çalışmadır. Araştırma, Kastamonu Münif İslamoğlu Devlet Hastanesi ve Özel Anadolu Hastanesinde çalışan hemşireler ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini Kastamonu Münif İslamoğlu Devlet Hastanesi ve Özel Anadolu Hastanesinde çalışan toplam 450 hemşire oluşturmaktadır. Örneklemine ise çalışmaya katılmaya gönüllü hemşireler ve çalışma gününde hastanede bulunan hemşireler (n:160) oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket, literatür taraması yapılarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Araştırmada Zayim ve arkadaşlarının (2006) hemşirelerin bilgisayar kullanımına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada kullandıkları ölçekten yararlanılmıştır (1, 6). Anket formu katılımcıların demografik özellikleri ve bilgisayar kullanım durumlarını belirlemeye yönelik toplam 11 sorudan, ölçek ise katılımcıların hemşirelik bilişimi hakkındaki düşüncelerini belirlemeye yönelik toplam 30 sorudan oluşmuştur. Ölçek için 5'li likert tipi ölçekleme yöntemi kullanılmıştır. Formlar, hemşirelere araştırmacıların gözetiminde, anketin amacı ve gerekçelerini belirten bir ön bilgilendirme yapıldıktan sonra uygulanmıştır. Araştırmanın uygulanabilmesi için Kastamonu İl Sağlık Müdürlüğü'nden yazılı, araştırmaya katılmayı kabul eden hemşirelerden ise sözlü izin alınmıştır. Çalışmanın verileri 4 Nisan ile 4 Mayıs

2012'de toplanmıştır. Veri toplama araçlarının uygulanmasında, her kliniğe ayrı ayrı gidilerek, hemşirelerin tedavi ve hasta bakımı yapmadıkları ve uygun oldukları bir zamanda, araştırma ve ölçekle ilgili gerekli açıklamalar yapılmış ve çalışmaya katılımın gönüllü olduğu vurgulanmıştır. Araştırmaya katılmayı reddeden hemşire bulunmaz iken, çalışma gününde hastanede bulunmayan hemşireler çalışma kapsamına alınamamıştır.

Verilerin istatistiksel analizler için SPSS 17.0 paket programı, istatistiksel metot olarak da; frekans, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup durumunda, normal dağılım göstermeyen parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında ikiden fazla grup durumunda, normal dağılım göstermeyen parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Kruskal Wallis testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Niteliksel verilerin karşılaştırılmasında ise Pearson Ki-Kare testi kullanılmıştır.

Araştırmada genel güvenilirlik için Cronbach's Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Toplam 30 sorudan oluşan hemşirelerin meslekte bilgisayar kullanımına yönelik tutum ölçeğinin Cronbach's Alpha değeri = 0,801 olarak kullanılmıştır. Ölçek yüksek derecede güvenilirdir. Sonuçlar, %95 güven aralığında, $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde ve $p < 0,01$ ileri anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan hemşirelerin %89,4' ünün bilgisayarı vardır. %49,4'ü orta düzeyde; %31,3'ü 1-3 saat günlük bilgisayar kullanmaktadır. %50'si 6-9 yıldır bilgisayar kullanmaktadır. %26,9'u okulda, %20,6'sı bilgisayar kursunda, %52,5'i kendi çabaları ile bilgisayar kullanmayı öğrenmiştir (Tablo 1).

Günlük Bilgisayar kullanma süresi ile eğitim düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($\chi^2=24,274$; $p=0,002$, $p < 0,05$). Günlük bilgisayar kullanma süresi 1 saatten az olanların %40,4'ü önlisans mezunu; günlük bilgisayar kullanma süresi 1-3 saat olanların %58'i lisans mezunu; günlük bilgisayar kullanma süresi 3-5 saat olanların %75'i lisans mezunu; günlük bilgisayar kullanma süresi 5 saatten daha fazla olanların %40,9'u lisans mezunudur (Tablo 2)

Tablo 1. Katılımcıların Bilgisayar Kullanım Durumlarının Dağılımı

		n	%
Bilgisayar varlığı	Evet	143	89.4
	Hayır	17	10.6
	Kullanmıyorum	2	1.3
Bilgisayar Kullanma Durumu	Kötü	2	1.3
	Orta	79	49.4
	İyi	58	36.3
	Çok iyi	19	11.9
	1 saatten az	47	29.4
Günlük Bilgisayar kullanma süresi	1-3 saat	50	31.3
	3-5 saat	36	22.5
	5 saatten daha fazla	22	13.8
	Kullanmıyorum	5	3.1
Bilgisayar kullanma deneyimi	1 yıl ve daha az	12	7.5
	2-5 yıl	68	42.5
	6-9 yıl	80	50.0
Bilgisayar kullanmayı öğrenme yeri	Okulda	43	26.9
	Bilgisayar kursunda	33	20.6
	Kendi çabaları ile	84	52.5

Tablo 2. Katılımcıların Eğitim Durumları ile Günlük Bilgisayar Kullanma Süresi Arasındaki İlişki

	1 saatten az		1-3 saat		3-5 saat		5 saatten daha fazla		Kullanmıyorum		p
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Eğitim düzeyi											
Lise	14	% 29,8	6	% 12,0	6	% 16,7	7	% 31,8	2	% 40,0	$\chi^2=24,274$ $p=0,002^{**}$
Önlisans	19	% 40,4	15	% 30,0	3	% 8,3	6	% 27,3	0	% 0,0	
Lisans	14	% 29,8	29	% 58,0	27	% 75,0	9	% 40,9	3	% 60,0	

Araştırmaya katılan hemşirelerin meslekte bilgisayar kullanımına yönelik tutum puanları ortalamalarının kurum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcı hemşirelerin meslekte bilgisayar kullanımına yönelik tutumlarının Kuruma Göre Dağılımı

	Grup	N	Ort	Ss	MW	p
Hemşirelerin meslekte bilgisayar kullanımına yönelik tutum	Özel hastane	60	3,56	0,468	2081,500	0,001**
	Devlet hastanesi	100	3,326	0,393		

*p<0,05 **p<0,01

Özel hastanede çalışan hemşirelerin meslekte bilgisayar kullanımına yönelik tutum puanları ($x = 3,556$) Devlet hastanesinde çalışan hemşirelerin meslekte bilgisayar kullanımına yönelik tutum puanlarından ($x=3,326$) yüksek bulunmuştur.

TARTIŞMA

Bilgisayarın, sağlık hizmetlerinde kullanımının yaygınlaşması sonucu sağlık sektörüne etkisi giderek artmaktadır. Hastaların bakımı, kabulü, transferi ve taburcu edilmesine kadar her türlü uygulama, bilgisayar sayesinde geliştirilebilmektedir. Hemşireler, birincil görevi hasta bakımı olmasına rağmen, hasta ile ilgili verilerin kayıt edilmesi, bakım ve uygulamaların kayıt edilmesi gibi nedenlerle bilgisayar kullanmak zorundadır. Hemşireler bilgisayar kullanarak daha fazla bireyselleştirilmiş hemşirelik bakımı verebilir, sağlıklı/hasta bireyin eğitim ve danışmanlığını yapabilirler (12,13).

Katılımcıların %89,4' ü bilgisayara sahip olmakla beraber %10,6'sı ise bilgisayara sahip değildir. Gül ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada hemşirelerin %42,3' ünün; Köse 'nin yaptığı çalışmada ise hemşirelerin %66'sının bilgisayara sahip oldukları belirlenmiştir (15). Bu çalışma verileri, bu araştırma verilerine göre incelendiğinde, bilgisayar sahibi olan hemşirelerin yüzdesi oldukça yüksektir. Çalışma sonuçlarına bakıldığında; teknolojinin ilerlemesi nedeniyle bilgisayarların bilgiye erişimde en hızlı yol olduğu ve hayatımızın vazgeçilmez gereçleri haline geldiği görülmektedir.

Hemşirelerin bilgisayar kullanma durumlarına bakıldığında; %36,3'ünün iyi durumda bilgisayar kullandığı saptanmıştır. Erdemir ve arkadaşlarının çalışmasında hemşirelerin %20'si; Köse'nin çalışmasında hemşirelerin %32,9'unun bilgisayarı iyi kullandıkları; Kaya ve arkadaşlarının çalışmasında ise hemşirelerin %80,5'inin bilgisayar kullanabildiği ifade edilmiştir. Öte yandan Brumini ve arkadaşlarının çalışmalarında ise hemşirelerin %43'ünün bilgisayar kullandığı belirtilmiştir (4,15,17,19,). Çalışmamız verileri, bu araştırma verilerine

göre incelendiğinde, bilgisayar kullanan hemşirelerin yüzdesi orta düzeydedir. Bu sonuç, bilgisayar kullanımının toplumda yaygınlaşması, toplum hayatına bilgi teknolojilerinin giderek daha çok girmesi, kamu ve özelde bu teknolojilerin yaygın olarak kullanımının zorunlu hale gelmesinden kaynaklanmaktadır.

Araştırmamız kapsamındaki hemşirelerin günlük bilgisayar kullanma süreleri incelendiğinde; günlük 1-3 saat arası bilgisayar kullanma süresi %31,3 olarak bulunmuştur (Tablo 3). Köse'nin çalışmasında hemşirelerin %43,4'ü günlük 1-3 saat arası bilgisayar kullanmakta; Brumini ve arkadaşlarının çalışmasında ise katılımcıların %37,2'si günde 1-5 saat arasında bilgisayar kullandığını ifade etmektedir. Diğer yandan Kaya ve arkadaşlarının çalışmasında, hemşirelerin günde bilgisayar kullanma saat ortalaması 10 dk-15 saat arasında olduğu belirtilmektedir ve bu oranlar çalışmamızdaki hemşire oranına yakındır (15,17,18). Teknolojinin hızla ilerlemesi nedeniyle hemşirelerinde bilgisayar kullanma süreleri artmaktadır. Etkin bilgisayar ve internet hizmetinden yararlanmak, hemşirelere mesleki uygulamalarında güncel bir bakış açısı getirecektir.

Araştırma kapsamında bilgisayar kullandığını ifade eden hemşirelerin %50'sinin 6-9 yıldır bilgisayar kullanma deneyimi olduğu saptanmıştır. Kaya ve arkadaşları hemşirelerin %20'sinin 6-9 yıldır bilgisayar kullanabildiğini vurgulamıştır. Alquramı ve arkadaşları ise hemşirelerin %8,8'inin 5-9 yıl bilgisayar kullanma deneyiminin olduğunu belirtmiştir (19). Çalışmamız verileri Kaya ve arkadaşları, Alquramı ve arkadaşları'nın sonuçlarında belirgin düzeyde yüksek bulunmuştur. Literatürde bilgisayar kullanma deneyimi ile bilgisayara karşı tutum arasında ilişkinin olduğu belirtilmektedir. Söz konusu literatürde bilgisayar deneyim yılı arttıkça sağlık ekibi üyelerinin elektronik tıbbi kayıtları daha faydalı buldukları ve bilgisayara karşı olumlu tutum geliştirdikleri vurgulanmıştır (17,19).

Son yıllarda sağlık bakımı kurumlarında bilgisayar kullanımının giderek yaygınlaştığı düşünüldüğünde, çalışmamızdaki hemşirelerin bilgisayar kullanma deneyimlerinin 6-9 yıl arasında %50 olmasının, özellikle hasta bakımında bilgisayar kullanımına önem verdiklerini göstermiştir.

Çalışmada, Günlük Bilgisayar kullanma süresi ile Eğitim düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=24,274$; $p=0,002<.05$). Lisans mezunu hemşirelerin 5 saatten daha fazla bilgisayar kullanma süresi %40,9 ile ön lisans ve lise mezunu hemşirelerden anlamlı derecede yüksektir. Köse'nin çalışmasında ise hemşirelerin bilgisayar kullanabilme durumu ile eğitim durumu karşılaştırıldığında lisans eğitimine sahip olanların tamamının iyi düzeyde bilgisayar

kullandıkları ifade edilmiştir (15) . Araştırma sonucumuz diğer çalışma ile karşılaştırıldığında; katılımcıların eğitim durumlarının arttıkça hem bilgisayar kullanma sürelerinin uzadığı hem de iyi düzeyde bilgisayar kullandıkları görülmüştür. Ülkemizde, hemşirelik lisans eğitiminde bilgisayar kullanımına ilişkin derslere verilen önemin bu sonuca ulaşılmasında etkisi olduğu söylenebilir. Koç'un Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik eğitimi ve uygulamalarında bilgisayar konusundaki düşüncelerini belirlemek üzere yaptığı çalışmanın sonucunda; öğrencilerin %93,8'inin bilgisayara dayalı bir ortamda çalışmayı istediği,%97,7'sinin de bilgisayar kullanımının gelecekteki kariyerlerine etki edeceğini düşündükleri görülmüştür.

Araştırmamıza katılan hemşirelerin %52,5'inin bilgisayar kullanmayı kendi çabalarıyla öğrendikleri saptanmıştır. Erdemir ve arkadaşlarının çalışmasında da katılımcı hemşirelerin %73,3'ünün bilgisayar kullanmayı kendi çabaları ile öğrendikleri vurgulanmıştır (4). Genelde toplumda, özelde sağlık bakım ortamlarında hemşirelerin bilgisayarla temaslarının henüz istenilen düzeyde gelişmemiş olması bu sonuçta etkili olabilir. İki çalışma arasındaki fark için ise, hemşirelerin yıllar geçtikçe ilerleyen bilgisayar teknolojisini yakalamak konusunda ilgili olduklarının bir göstergesi olabilir.

Katılımcı hemşirelerin meslekte bilgisayar kullanımına yönelik tutumları incelendiğinde en yüksek oranlarda; %60 hemşirenin “Hemşirelik uygulamalarında ve değerlendirilmelerinde bilişim teknolojilerinin kullanılması gereklidir” ve %59 hemşirenin “Bilişim sistemindeki ilerlemeler hemşireye yeni roller kazandırmıştır” tutumuna “katılıyorum” yanıtını vermesi hemşirelerin bilgisayar ve bilişim teknolojilerine uyumlarının sevindirici düzeyde olduğunu göstermiştir. Turhan ve arkadaşının çalışmasında ise; %52,9 hemşirenin “Hemşirelik uygulamalarında ve değerlendirilmelerinde bilişim teknolojilerinin kullanılması gereklidir” tutumuna “katılıyorum” yanıtını vermesi çalışmamız ile uyumludur. Ancak Turhan ve arkadaşının çalışmasında hemşirelerin “Bilişim sistemindeki ilerlemeler hemşireye yeni roller kazandırmıştır” tutumuna %13,4'ünün “katılıyorum”, %52,3'ünün “katılmıyorum” yanıtını vermesi düşündürücüdür (21). Sağlık bakım profesyonellerinin özellikle hemşirelerin daha hızlı çalışması, daha fazla üretmesi, etkinlik ve verimliliklerinin artırılması için bugün ve gelecekte bilgisayarı başkalarının sorumluluğu olarak görmekten vazgeçerek hemşirelik uygulamalarına yardımcı bir araç olarak görmeleri önemlidir (20).

Çalışmamızda özel hastanede çalışan hemşirelerin meslekte bilgisayar kullanımına yönelik tutum puanı ortalamalarının yaş değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği değerlendirildiğinde grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur.

Buna göre; yaş grubu 41 ve üzeri olan hemşirelerin meslekte bilgisayar kullanımına yönelik tutum puanı, yaş grubu 30 ve altı olan hemşirelerin meslekte bilgisayar kullanımına yönelik tutum puanından yüksek bulunmuştur. Gençler yaşamda daha ilginç uğraşlar bulabildikleri için çalışma alışkanlıkları ve işe bağlılıkları çok kuvvetli olmayabilir. Orta yaşlılar işlerini ve ortamlarını tanımışlar ve alışmışlardır. Kökleşmiş iş alışkanlıkları sayesinde işlerine daha çok bağlanırlar. Sonuç olarak iş tatmini ile yaş arasında doğru bir orantı olduğu ve yaş ilerledikçe tatmin düzeyinin yükseldiği söylenebilir (22). Bu tatmin, hemşirelere mesleklerinde teknolojiyi daha verimli kullanmalarını sağlayabilir ve çalışma sonucumuzu destekler.

Çalışmada “Katılımcı Hemşirelerin Meslekte Bilgisayar Kullanımına Yönelik Tutumlarına” verdikleri ifadeleri değerlendirildiğinde; hemşirelerin çalışma alanlarında bilgisayar teknolojilerini kullanmaya hazır oldukları, bilişim teknolojilerinin kullanılmasının hemşirelik bakım ve uygulamalarına olumlu yönde katkı sağlayacağını düşündükleri saptanmıştır. Ülkemiz adına bu veriler oldukça sevindiricidir. Hemşirelik süreci göz önüne alınarak geliştirilecek olan bilgisayar programları, hemşirelerin daha fazla söz sahibi olması açısından da oldukça önem kazanacaktır. Hemşirelik mesleğinin sağlığın geliştirilmesi, korunması ve hastalıkların önlenmesi üzerinde odaklandığı göz önüne alınırsa hemşireler sağlık bakım sunumu içerisinde bilimsel ve teknolojik gelişmeleri kabul etmede ve uygulamada anahtar pozisyonda rol oynarlar. Bu nedenle sağlıklı/hasta bireyi etkileyebilecek herhangi bir bilgisayar sisteminin planlanması, programlanması ve uygulanmasında hemşirelerin bilgisayarları hemşirelik işlevlerinin bir parçası olarak görmeleri ve kullanım istekliliğini göstermeleri çok önemlidir (20).

“Hemşirelerin Bilgisayar kullanımı hümaniter olmayan bakım sağlar” tutumuna verdikleri ifadelerle bakıldığında; hemşirelerin %26’sı “katılmıyorum”, %41’i “kararsızım” ifadesini kullanmışlardır. Hemşirelerin kararsızlık yaşamaları hemşirelik açısından iyi bir sonuç olmamakla beraber, katılmıyor olmaları memnuniyet vericidir. Literatürde bilgisayarların sağlıklı/ hasta bireyle ilgili geniş miktarda veriyi bir araya toplayarak bireyin bakım ve tedavisini kolaylaştırdığı buna karşın sağlıklı/hasta bireyle olan iletişimi azalttığı, etik sorumluluk ve yargılama özelliklerine sahip olmadığı için hümaniter olmayan bir bakım sağladığı belirtilmektedir (20). Koç’un çalışmasında, hemşirelik öğrencilerinin %53,1’inin bilgisayarların hümaniter olmayan bakım sağladığı görüşüne katılmadıkları ifade edilmiştir (20) Hemşirelerin birçoğunun bilgisayar teknolojisinin çok vakitlerini aldığını düşünmelerine rağmen, bilgisayar teknolojisi uygulamalarına dâhil ettiklerinde hemşirelik uygulamalarının

kalitesi olumlu yönde etkilenecek, kayıt tutmak için ayrılan zaman azalacak ve sağlıklı/ hasta bireye ayrılan zaman artacaktır.

Hemşirelerin bilgisayarların hasta mahremiyetini ihlal ettikleri ifadesine tutumlarına bakıldığında; %13'ü "katılıyorum", %10'u "tamamen katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Köse'nin çalışmasında hemşirelerin aynı tutuma yönelik cevapları ise; hemşirelerin %10.9'unun "katılıyorum", %20'sinin "tamamen katılıyorum" sonuçları bizim araştırma sonuçlarımızla paralellik göstermektedir (15). Bu oranların daha yüksek olması beklenen sonuçtur. Çünkü sağlık bakım ortamlarında kullanılan bilgisayarlara bireylerle ilgili gizli bilgiler girildiğinde ve gerekli güvenlik önlemleri alınmadığında, bu bilgilere herkesin ulaşabilecek olması, hasta mahremiyetinin ihlal edilmesine neden olabilecek bir durum olması açısından önemlidir. Sağlıklı/hasta bireylerle ilgili olarak oluşturulan veri tabanları, bilginin aynı anda birden çok kişi tarafından paylaşılması gerektiği durumlarda büyük yararlılık sağlamasına karşın, bilgisayarla ilgili hasta mahremiyetini ihlal edebilme olasılığının bulunması güvenlik önlemlerinin alınmasını gerektiren son derece önemli bir durumdur.

Araştırmaya katılan hemşirelerin meslekte bilgisayar kullanımına yönelik tutum puan ortalamaları, kurum değişkenine göre değerlendirildiğinde grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. Özel hastanede çalışan hemşirelerin meslekte bilgisayar kullanımına yönelik tutum puanları ($x=3.556$), devlet hastanesinde çalışan hemşirelerin meslekte bilgisayar kullanımına yönelik tutum puanlarından ($x=3.326$) yüksek bulunmuştu(Tablo 3). 2008 yılı verilerine göre Türkiye'de aktif olarak çalışan hemşire sayısı 92.509 dur. Bu hemşirelerin 67.226'sı Sağlık Bakanlığı'nda, 11.378'i üniversite hastanelerinde ve 13.905'i ise özel sektörde görev yapmaktadır. Görüldüğü gibi ülkemizde sağlık hizmetlerinin büyük bir bölümü, devlet hastanelerinde verilmektedir. Özel hastaneler nüfus ve toplumsal sağlık gereksinimlerinden ziyade, maksimum karlılık prensibi doğrultusunda ekonomik gelişmişlik düzeyi yüksek bölgelerde yoğunlaşmaktadır (23). Türkiye'de büyük şirket konumundaki kurumların açtığı özel hastanelerde yönetici hemşireler yüksek lisans, sorumlu hemşireler ve hemşireler lisans düzeyinde eğitime sahip olmasına kamudan daha fazla dikkat edilmektedir (22). Çalışma sonucumuzda kurum değişkenine göre ortaya çıkan fark bu nedenlere bağlı olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hemşirelerin bilgi teknolojilerini kullanmaya hazır oluşluk düzeyi hemşirelik bilişimi ve bilgi sistemlerinin gelişiminde önemli role sahiptir. Çalışmamızda da görüldüğü üzere sağlık sektöründe önemli bir yere sahip olan hemşirelerin eğitim durumları arttıkça günlük bilgisayar kullanma süreleri de artmaktadır. Hemşirelerin sağlık bakımı sisteminde bilgisayardan yararlanmaları için bilgisayar kullanımı ve eğitimi konusunda desteklenmesi gerekmektedir. Kurumlarda hizmet içi eğitim programlarında hemşirelerin bilgi teknolojisi kullanmaya yönelik bilgi ve becerilerinin desteklenmesi, hemşirelerin bilgisayar teknolojisinin hemşirelik uygulamaları üzerindeki avantaj ve dezavantajlarının açıklanması gerekmektedir. Hemşirelerin, araştırma yaparak kendilerini geliştirebilmeleri ve hizmetin kalitesinin artırılması için kliniklerde bilgisayar donanımlarının artırılması gerekir ve ayrıca okul döneminde bilişim derslerine uygulamalı olarak ağırlık verilmelidir.

Sağlık bakım alanında bilgisayar teknolojisinin planlanması ve uygulanması için bu düzeyde yeterliliğe sahip hemşirelere ihtiyaç vardır. Bu doğrultuda hemşirelerin bilgisayar teknolojisi ve onun hemşirelik bakımı üzerinde etkisini belirlemeye yönelik çalışmalar yapılmalı ve çalışmaların yapılması konusunda eğitimci hemşireler desteklenmelidir.

KAYNAKLAR

1. Zayim N, Akcan A, Metreş Ö. Öğrenci ve Eğitimcilerin Hemşirelik Bilişimine İlişkin Tutum Ve Yeterlilikleri. 4.Ulusal Tıp Bilişimi Kongresi (Bildiri Kitapçığı). Antalya. 15-18 Kasım 2006; 29-34.
- 2-Bremner M. N, Brannan. D. A Computer Simulation Forthe Entry Level R.N: Computer Simulation. Nurses Staff Development 2000; 16 (1).
- 3-Joyce E. Ms, Rn-Bc, Cphims, Fhımss, Nursing Informatics: Designing The Health Care Of The Future, journals.lww.com/cinjournal/pages/viewallmostpopulararticles.aspx,Erişim:12.07.2012.
- 4-Erdemir F, Hanoglu Z, Akman A. Hemşirelik Bilgisayar Ve İnternet Kullanma Durumu, Hemşirelikte Bilgisayar Ve İnternet Kullanımının Değerine İlişkin Görüşleri. İkinci Ulusal Tıp Bilişimi Kongresi (Kongre Kitabı). Ankara. 15-20 Kasım,2005; 78-84.
- 5-Park H. A, Cho I, Byeunn. Modeling A Terminology-Base Delectronic Nursing Record System: An Object-Oriented Approach. Journal Of Medical Informatics 2007;(76): 735-746.

6-Akcan A, Keser İ, Sucu G, Saka O. Hemşirelik Dersi Alan Öğrencilerin Hemşirelik Bilişimine İlişkin Görüşleri. Sağlıkta Yeni Teknolojiler Ve Mobilite. 4.Ulusal Tıp Bilişimi Kongresi (Bildiri Kitapçığı). Antalya. 2007; 78-82.

7-Demirarslan Y, Usluel Y. K. Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Öğrenme Öğretme Sürecine Entegrasyonunda Öğretmenlerin Durumu. The Turkish Online Journal Of Educational Technology 2005;4 (3): 109-113.

8-United Kingdom National Health Service Information Authority- NHS. (2010). European Computer Driving Licence-ECDL.

9-Tezci E. Attitude Sand Knowledge Level Of Teachers In ICT Use: The Case Of Turkish Teachers. International Journal Of Human Sciences2010; 7(2):19-44.

10-Baykal N. Sağlık Eğitiminde Model Arayışı 2010.Erişim: 10.07.2012. [Http://www.bthaber.com.tr/?P=4080&Sayi=SAYI:770](http://www.bthaber.com.tr/?P=4080&Sayi=SAYI:770).

11-Halıcı Z. Hemşirelik Hizmetlerinde Zaman Yönetimi. Yüksek Lisans Tezi. TODAE.2006.

12-Ay F. Uluslararası Elektronik Hasta Kayıt Sistemleri, Hemşirelik Uygulamaları ve Bilgisayar İlişkisi. Gülhane Tıp Dergisi 2009;51: 131-136.

13- Başar A, Delice T. S, İlhan M. N, Ergün M. A, Soncul H. Hemşirelik Hizmetlerinde Bilgisayar Kullanımı. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Örneği. Bilişim Teknolojileri Dergisi 2008;1(1):43-46.

14- Gül A, Gençtürk N, Bozkurt G. Hemşireler Arasında Bilgisayar ve İnternet Kullanım Sıklığının İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2004;7(3):8-18.

15-Köse A. Hemşirelerin Bilgisayar Kullanım Durumlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Ampirik Çalışma – Trabzon İli Örneği. Bilişim Teknolojileri Dergisi 2012;5(1): 37-43.

16-Erdemir F. (2009). Ülkemiz ve Dünya’da Hemşirelik Bilişimi, [Http://www.turkmia.org/files/83.ppt](http://www.turkmia.org/files/83.ppt), 2012.

17-Kaya N, Aştı T, Kaya H, Kaçar Y. G. Hemşirelerin Bilgisayar Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi. İ.Ü.F.N Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2008;16(62): 83-89.

18-Brumini G, Kovie L, Zombori D, Lulia I, Petroveeki M. Nurses Attitudes Towards Computers: Cross Sectional Questionnaire Study. Croatia Medical Journal 2005; 46 (1): 101-104.

19-Alqurami H, Alhashem A. M, Shah M. A.Chowdhury, R. I factors influencing nurses attitudes towards the use Of Computerized Health Information Systems In Kuwaiti Hospitals. Journal Of Advanced Nursing 2007 ;57(4):375-381.

20-Koç Z. Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelik Eğitimi ve Uygulamalarında Bilgisayar Kullanımı Konusundaki Görüşlerinin Belirlenmesi. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2006;10(2).

21-Turhan K, Köse A. Hemşirelerin Hemşirelik Bilişimi Hakkındaki Düşüncelerinin Değerlendirilmesi: Trabzon İline Ait Bir Çalışma. VII. Ulusal Tıp Bilişimi Kongresi Bildirileri (Kongre Kitabı) Kıbrıs.14-17 Ekim 2006:123-131.

22-Danacı B. Sağlık Bakanlığı Üniversite Ve Özel Hastanelerin Yataklı Birimlerinde Görev Yapan Hemşirelerin İş Tatminlerinin Karşılaştırılması. İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Bülent Tokat Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kütahya,2006.

23-Özgen H, Öztürk A. Türkiye'deki Devlet Hastanelerinin Yönetim Ve Organizasyon Yapısını Verimlilik Açısından İnceleyen Bir Araştırma. Erişim. 15.08.2012 [Http://Www.sabem.saglik.gov.tr](http://www.sabem.saglik.gov.tr).2009.